

KIS-376 – Sz. **faculty**. Gl. **faculté**, h.a.

(TAM da GE – 09 04 90)

Ha me oc'h adviziata ar *Vonreizh feizoniel*¹, ez on lakaet diaes gant ar ger **facultés**. Lakaet out bout ivez gant ar ger, a gaver teir gwech er skrid.

1. – Sz. “[...] God made man [...], endowed with **faculties** such as will, intuition, reason and emotion [...]

1. – Gl. “[...] Dieu a créé l'homme [...], doté de **facultés** : volonté, intuition, raison, émotion [...]

1. – Br. “[...] en deus Doue krouet an den [...], dezhañ ??? evel ar mennoud, an nadiñ, ar poellañ, ar fromañ [...]

2. – Sz. “[...] there can never be any real contradiction between faith and reason as a **faculty**.”

2. – Gl. “il ne peut y avoir aucune contradiction réelle entre la Foi et la raison en tant que **faculté**.”

2. – Br. “ n'oufê dislavar ebet bezañ etre ar Feiz hag ar poell evel ???”

3. – Sz. “[the man] united to the [Divine] Light and with the Light he beholds with all his purified **faculties** that which remains veiled to those who have not yielded to this grace.”

3. – Gl. “uni à la Lumière [divine] et par la Lumière, il contemple de tous ses **sens** purifiés ce qui demeure voilé à ceux qui ne se sont pas prêtés à cette grâce.”

3. – Br. “unanet ouzh ar Goulou ha gantañ, e kantarvest, gant e holl [**skiantoù** ?] glanaet, ar pezh a van gouliet ouzh ar re n'o deus ket asantet da hevelep Rad.”

---

¹ Testenn relijiel bras edo Turiaw AR MENTEG o treiñ e brezhoneg.

(GE – 18 05 90)

Gant La. **facultas**, Gl. **faculté**, Al. **Fähigkeit**, **Vermögen**, Sz. **power**, **faculty**, hon eus d'ober ouzh ur meizad skolastikel chomet en arver gant ar brederourion betek agentaou.

VALLEE, skoliet war brederouriezh e amzer (evel Maodez GLANNDOUR a-du-rall en skoazellas da ziazezañ e c'heriaoueg), en deus lezet war e lerc'h termenoù o tennañ d'ar meizad-se. Ne welan ket abeg d'o disteurel e kement ma'z int diforc'hell ha ma'z eo kempoell an trevnad a amparont.

“On appelle **Facultés** de l'âme l'intelligence, la volonté, l'activité, la sensibilité, en tant qu'elles sont considérées comme constituant chacune un pouvoir spécial de faire ou de subir un certain genre d'action.” (Kempennet diwar A. LALANDE, *Voc. Phil.*, p. 333.)

“**Galloudezhioù** an ene a reer eus ar meizerezh, ar mennerezh, an obererezh, ar santerezh e kement m'o seller pep hini evel ur galloud arbennik da ren pe da c'houzañv ur gwered lavaret.”

E'm zroidigezh e'm eus graet gant an termenoù valleek-mañ : **galloudezhioù an ene** "facultés de l'âme", **meizerezh** "intelligence", **mennerezh** "volonté", **obererezh** "activité", **santerezh** "sensibilité".

Pal an notenn-mañ ned eo ket danevellañ istor meizad ar **facultas** a-hed ar c'hantvedoù. Anv ne rin ken eus ar gudenn bennañ stignet war e zivoud :

“Entre l'âme et ses facultés et entre les facultés elles-mêmes y a-t-il distinction réelle ou distinction de raison ?” (FOULQUIE, *Dict. lang. phil.*, p. 268.)

“Etre an ene hag e c'halloudezhioù, ha kenetre ar galloudezhioù o-unan, hag eñ zo kemm gwerc'hel pe kemm derc'hel ?”

Aters e voe unvan ar Skolastiked hag o warlerc'hidi evit respont dezhañ :

“Toutes ces facultés ne sont, au fond, que la même âme qui reçoit divers noms à cause de ses différentes opérations.” (BOSSUET, in FOULQUIE, *o.m.*, p. 268.)

"An holl c'halloudezhioù-se n'int a-benn ar fin nemet an un ene a roer dezhañ anvioù liesseurt en askont eus e wezhiadoù disheñvel."

Un doare all da zebrannañ ar c'heñver etre an ene hag ar galloudezhioù eo hini JOUFFROY. Hervezañ n'eus d'an ene nemet ur c'halloudezh, ur **galloud personel** :

“Il y a donc dans l'âme humaine des capacités naturelles comme dans tous els êtres, et par-dessus, un pouvoir personnel qui les gouverne et en fait des facultés à lui.” (JOUFFROY, in LALANDE, *o.m.*, p. 762.)

“En ene mab-den ez eus enta gouesterioù naturel evel e pep boud, ha dreist dezho, ur galloud personel o ren warno hag ober anezho e c'halloudezhioù dezhañ.”

Gant ar brederouriezh arnevez avat ez eus bet paouezet a anren seurt **galloud personel** ha dilezet meizad ar **galloudezhioù** e gounid an **anadennoù**, an **devoudoù**, an **arc'hwelioù**.

En Deologiezh, evel m'en diskouez an arroudoù pourchaset gant TURIAW, e talc'her d'ober gant Sz. **faculty**, Gl. **faculté**. Diwar lenn evelkent e teu anat e tenn muioc'h hevelep arver a'n termen d'ar yezh voutin eget d'ar brederouriezh.

En arroud kentañ : “God made man [...], endowed with **faculties** such as will, intuition, reason and emotion [...]”, e kaver un heklek eus framm ar frazenn skolastikel, nemet o kemmeskañ selledoù bredel, kefredel ha speredel. Donezonoù bastet (endowed) da vab-den eo ar galloudezhioù, n'int ket “an un ene”.

En eil arroud : “any real contradiction between faith and reason as a **faculty**”, ez adkaver ar c'hevenebad a ra COURNOT etre “**la raison subjective**” pe “**faculté de saisir la raison dans les choses**”, houmañ diwezhañ o vezañ “**la raison objective**”. Daveiñ a ra an arroud-mañ d'ur c'henstourm etre ar feiz hag ar poell – dispredet dre ma'z eo aet anster un droienn evel “la raison des choses” : perak goulenn digant ar feiz bezañ hervez ar poell pa ouzer a-benn bremañ n'emañ ket an traoù o-unan hervez ar poell ?

En trede arroud : “his purified **faculties**”, e reer anv, n'eo ket mui eus **facultates** ar brederouriezh, met eus arc'hwelioù ar c'hantopuezañ ; anat eo bet se d'ar skridaozerion c'hallek p'o deus troet dre “ses **sens purifiés**”.

Setu enta an termenoù a ginnigfen evit an droidigezh vrezhonek :

Arroud kentañ : **galloudezhioù**. Evit un termen aet diarver en e ster orin skolastikel ha boaziet hepken, gant kemeradurioù laosk, er yezh voutin ez eo arabat klask pemp troad d'ar maout : kinnigadenn VALLEE zo da zerc'hel.

Eil arroud : er valleeg, ez eus un termen evit “**reason as a faculty**”, **poellerezh** an hini eo ; e reizhiad hon tad yezhour, e saver anvioù ar galloudezhioù diwar-bouez al lostger **-erezh**.

En trede arroud : ne welan gwell diskoulm eget mont da heul ar galleg hag ober ivez gant **skiantoù**.

NOTENN

Ar Br. **mez** g.-où a ve mat derc'hel war gadav e sterva **galloud, galloudezh, gouester**, h.a.

Evel m'en meneg FLEURIOT (DGVB., p. 252), en en kaver div wech e krBr. :

“a huen eno ne'z vezo **mez**” Pm.n.250.

(“sur le dos là ne te sera pouvoir.”)

“pan vyzy sygur mailluret Ne vezo **mez** pezh a-z guezret Ha quant monet da-em-breder” Pm.n.243.

(“quand tu seras certes entouré d'un linceul, ne sera pouvoir (capacité), chose de ton action d'auparavant aller à méditer.”)

An div droidigezh-mañ gant FLEURIOT ne glotont ket gant re Roparz HEMON en e embannadur eus *Trois poèmes...* pa dro **mez** dre “honte” bep tro, na kennebeut gant e zoare nevez (e-barzh GIBR¹., p. 2179) da intent an arroud eus Pm.n.243 ; eno e ra eus **mez** an un furm gant nBr. **meiz**, pezh nad eo ket direizh, nemet e ro dezhañ an un ster “compréhension, intelligence”. GPC avat a sav a-du gant desteriad FLEURIOT pa veneg dindan **medd** (“authority, power ; possession(s)”) : “Llyd.C. **mez** ‘gallu’ ” (p. 2394).

Hep mar ez eo an nBr. **meiz** un trestummad dic'houzvez diwar **mez**. Na vir ket ouzhimp a lakaat **mez** en arver en-dro un deiz.